Fıkralar / *Latifeler"*

Fıkralar, Özbek folklorunda çok yaygın türlerden biri. Malum ki, latife sözü Arapça olup, latif, lutf sözlerinden alınmış. Fıkra hacim olarak küçük, bir iki epizottan ibarettir. Keskin hiciv, ince alay, nazik kinayelerle zengin tasvir ve ibareler fıkranın asıl hususiyetidir. "Fıkra türünün ortaya çıktığı devir eski zamanlara götürülür. Onun özellikle bir tür olarak şekillenip geliştiği devir, tahminen IX-XI asırlara rast gelir (K. Devletov, "Nasriddin Efendi Obrazının Gelip Çıkışı ve Ehemmiyeti", Özbek Edebiyatı Meseleleri, Taşkent 1959, 455$ Özbek Halk Ağzaki Poetik Icadi, Okutuvçi Neşriyatı, 1990, 216. s.) denilmektedir. Eğer bu fikir ile, Türkiye'de yaşamış Hoca Nasreddin'in yaşadığı devir karşılaştırılırsa, ortaya fark çıkar ki, bu ayrı bir meseledir.

Kısacası, fıkra türünün asıl ve baş kahramanı Hoca Nasreddin, Nasreddin Efendi veya Molla Nasreddin'dir. Fıkraların mevzuu çok geniş, tarihî, içtimaî, güncel, hatta siyasîdir. Fıkraların kahramanı Nasreddin Türkiye'de, Azerbaycan'da nasıl meşhur ise, Özbekler arasında da öyle meşhurdur. Fıkralara dayanarak Özbek sinemacıları "Nasreddin Efendi" filmini çektiler. Yazar Zahir A'lam "Efendinin Kırk Bir Sineği" adlı bir hikâye yazmış, bu hikâyeyi kukla tiyatrosu sahnelemiş. Öz bekistan'daki meşhur "Muştum" gazetesinin her sayısında 60 yıldan beri yeni fıkralar yayınlanmakta. Fıkraları neşretme 20. asrm başlarında görülür. 20'li yıllara kadar birkaç kez litografik şekilde "Fıkra" kitapları basılmış. Özbeklerde iki binden fazla fıkra derlenmiş. 30'lu yıllarda Hokantlı Şerif Rıza "Efendi Lâtifeleri"ni yayımlatmış. Şair Sabir Abdulla ve edip Edhem Rahmet'in derleyip yayımlattığı fıkralar (1960) da mühimdir. Sonra "Latifeler" adıyla 1965, 1971 yıllarında ve ondan sonraki yıllarda da kitaplar çıktı. F.Yoldaşev "Özbek Materiallarıda Nasriddin Efendi Obrazı" (Fen Neşriyatı, Taşkent 1979) isimli bir kitap yazmış.

AQLLI ŞEHZADE / *"AKILLI" ŞEHZADE*

Pâdşâ oğlmı ilm ve edeb örgensin deb, Efendinin terbiyesige tapşırdi. Aradan bir yıl ötgeç, Efendi pâdşâ huzurıge kelib arz qıldı:

- Menge tayinlegen maâşingiz üçün qulluq, bir yıldan beri anca ahvâlimiz yahşi bolıb qaldı. Amma bir kün kelib gazabınizge duçar bolmasam deb qorqamen. Şehzâdemiznin aqlları şu derecedeki, u zâtni terbiyeleş keminenifi qolıdan kelmeydigenge ohşaydi.

Padişah oğlunu ilim ve edep öğrensin diye, Efendi'nin eğitimine havale etti. Aradan bir yıl geçince, Efendi, padişahın huzuruna gelip arz etti:

- Bana tayin ettiğiniz maaşınız için minnettarım. Bir yıldan beri halimiz çok iyi oldu. Ama bir gün gelip gazabınıza uğrarım diye korkarım. Şehzadenin aklı o derece ki, onu eğitmek bendenizin elinden gelmeyecek gibi.

[f] Bu fıkralar "Özbek Halk İcadı" serisinde basılmış olan "Latifeler" (Derleyenler: Haşimcan Rezzakov, Şatursun Şamaksudov, Şöhret Şarahmedov, Taşkent Bediî Edebiyat Neşriyatı, Taşkent 1965,380 s.) kitabının 7-20,66-74,177-183,212-226,273-290. sayfalarından seçüdi.

Pâdşâ oğlını başqa terbiyeçige tapşırdi. Aradan bir yıl ötgeç, terbiyeci pâdşâ huzunge kelib şunday dedi:

- Pâdşâyi âlem, terbiye işlerimiz âhirige yetdi, köpçilik iştirakide şehzadeni imtihan qıhşlari mümkin.

Pâdşâ hursend bolıb, terbiyeçige serpâlar kiydirdi, oğlıni tantanali suretde imtihanden ötkeziş üçün yurtnin danişmendlerini çaqırtırdi. Terbiyeci yığında gerdeyib gep başladi:

- Şehzademiz menin terbiyemde ilm ve zekâvet bâbıda kemâletge erişdiler. Mene, hâzır sınab köresizler. Meselen, siz qolınizge birar nerseni yaşırib turib soren, şehzade uni nime ekenligini muştuminiznin turışige qarab aytib berediler.

Efendi derhal barmagiden üzügini çıqarib keftige berkitdi-de, or tage çıqıb, şehzâdege:

- Qanı, bu nime, tapın-çi? Özi dumalaq, ortası teşik,dedi.

- He, tapdım, u -tegirman taşi! dedi.

Efendi üzügini barmağige saldı-da, pâdşâge ta'zimqılıb:

-Şehenşâhim, başqa feraset ve zekâvet eğeleri endi şeherni şehzâdege boşatıb berib, özleri çölbiyabange çıqıb kete berseler hem bolar eken, dedi.

Padişah oğluna başka bir eğitimciye gönderdi, aradan bir yıl geçince, eğitimci padişahın huzuruna gelip şöyle dedi:

- Alemin padişahı, eğitim işimiz sona erdi, meclisin huzurunda şehzadeyi imtihan edebilirsiniz.

Padişah memnun olup, eğitimciye hüatler giydirdi. Oğlunu tantanalı şekilde imtihandan geçirmek için yurdun bilginlerini çağırttı. Eğitimci mecliste kibirlenerek söze başladı:

- Şehzademiz benim eğitimimde ilim ve anlayış ko nusunda mükemmelliğe erişti. İşte şimdi sınayıp gö rünüz. Mesela: Siz elinizde bir şey gizleseniz, şehzade onun ne olduğunu yumruğunuzun duruşuna babırak söyleyiverir:

Efendi, hemen parmağından yüzüğünü çıkarıp avucuna sakladı ve ortaya çıkıp şehzadeye:

- Haydi, bu nedir, bulunuz? Kendi yuvarlak, or tası delik, dedi.

- Evet buldum. O değirmen taşı! dedi.

Efendi yüzüğünü parmağına taktı ve padişaha hürmet ederek:

- Sultanlar sultanı, diğer feraset ve anlayış sa hipleri şimdi şehri şehzadeye boşalttırıp, kendileri dağa yabana çıkıp gidiverseler olurmuş, dedi.

İKKİ EŞEKNİN YÜKİ / *İKİ EŞEĞİN YÜKÜ*

Pâdşâ, vezir ve Nesriddin Efendi avge çıqışdi. Yolda pâdşâ üstidegi çekmanini yeçib, Efendige berdi. Bunı körgen vezir hem çekmanini yeçib, Efendige uzatdi. Pâdşâ Efendige tegecağlik qılıb:

- Efendi, üstinizdegi bir eşeknin yüki boldımı, dedi.

Efendi derhal:

- Yok, şahım, körib tunbdiler-ku, ikki eşeknin yüki! deb cevab berdi.

Padişah, vezir ve Nasreddin efendi ava çıktılar. Yolda padişah üstündeki paltosunu çıkarıp, Efendi'ye verdi. Bunu gören vezir de paltosunu çıkarıp Efendi'ye uzattı. Padişah, Efendi'ye takılıp:

- Efendi, üstünüzdekiler bir eşek yükü oldu mu? dedi.

Efendi derhal:

- Yok padişahım, görüyorsunuz ki, iki eşeğin yükü! diye cevap verdi.

OĞRI / *HIRSIZ*

Efendi hâkimnin mahkemeside otırgen edi, bir oğrını tutıb kelişdi. Hâkim oğrını tanıb, baqırdi:

- Ebleh, kanday benamus oğrısen? Şu bilen mahkememge sekkizinçi merte kelisin!

Bunı eşitib, Efendi külib yubardi. Hakim Efendige zehrini sacdı:

-Nege külesiz?

Efendi cevab berdi:

- Mehkemenizge bu oğrı sekkiz merte kelgen bolsa, nime qıptı, her küni keledigen oğrılar hem bar-ku!

Hoca, hakimin mahkemesini izliyordu. Bir hırsızı tutup geldiler. Hakim, hırsızı tanıyıp bağırdı:

- Ebleh, nasıl namussuz uğrusun? Bununla mah kememe sekizinci kez gelişin.

Bunu işitince, hoca güler. Hakim, hocaya kızdı:

- Niçin gülüyorsunuz?

Hoca cevap verdi:

-Mahkemenize bu hırsız sekiz kez gelmişse ne olmuş, her gün gelen hırsızlar da var!

EFENDİ VE BEK / *HOCA VE BEY*

Efendi yolda keteyatgen edi. Bir sipahi kelib, undan soradı:

- Qayerge keteyapsiz?

-Şeherge

- İlgeri hem seherde bolgenmisiz?

-Köpmertebolgenmen.

- Qaîay, biznin seher sizge yaqdımi?

- Yoq, ma'qul bolmadi. Qaravsız, iflas, kimmetçilik...

- Adamlari qalay ?

- Şehernifi baylari qopal, firibger, açköz eken.

- Şeherning begi toğrısıda nimeler bildiniz?

- Seheri şu bolsa, unifi begi nime bolar edi! Mal egesige ohşamasa, haram oladı. Bekni hem öte ketgen zalim, mayişetperest adam deydiler.

Sipahinin quti öçdi, moylavlarını bureb, közlerini çaqçaytırdi ve dağdağa bilen dedi:

- Men bu şehernifi begimen!

Efendi derrav soreşgeni qol çözib:

- Selâmetmiler? Yahşiyam şehernifi begi toğrısıdagi geplerge işanmegenim, dedi.

Hoca yolda gidiyordu. Bir atlı gelip ondan sorar:

ini:. - Nereye gidiyorsunuz.

' -Şehre... . . .

- Önceden şehirde olmuş muydunuz?

- Pek çok kez oldum.

- Nasıl, bizim şehir sizin hoşunuza gitti mi?

- Yok, hoşuma gitmedi. Bakımsız, kirli, pahalı...

- Adamları nasıl?

- Şehrin zenginleri kaba, aldatıcı, açgözlü imiş.

- Şehrin beyi hakkında neler öğrendiniz?

- Şehri bu ise, onun beyi ne olacaktı. Mal sahibine benzemese, haram ölür. Beyi de son derece zalim, zevk düşkünü adam diyorlar.

Altının neşesi kaçtı, bıyıklarını burarak, gözlerini çakmak çakmak edip hiddetle dedi:

- Ben bu şehrin beyiyim.

Hoca, hemen elini kavuşturup:

- İyisinizdir? Doğrusu şehrin beyi hakkındaki laf lara inanmadım, dedi.

KEÇİRESİZ / *BAĞIŞLAYINIZ*

Pâdşâ keçesi yolda keteyetgen edi, Efendige duç kelib qaldi. Uni masharalemakçi bolıb:

- İye, Efendi, sizmisiz? Qarangıda men sizni itmiken debmen! dedi.

Efendi pâdşâge ta'zim qılgen halde, cevab berdi:

- Keçiresiz, şahım, siz ekensiz-u, karangıda men sizni bilmey, adammikin debmen!

Padişah geceleyin yolda gidiyordu. Hocaya rast geldi. Onunla alay etmek isteyip:

- Hey, hoca, siz misiniz? Karanlıkta ben sizi it mi ki, demiştim, dedi.

Hoca, padişaha saygılı bir şekilde cevap verdi:

-Bağışlayınız şahım, sizmişsiniz, karanlıkta ben sizi bilmeden adam mı ki, demiştim.

İÇKERİDENÇİQADİGENOĞRİ / *İÇERİDEN ÇIKAN HIRSIZ*

Efendi pâdşâ sarayi yaradan ötib barayatgen edi, qarasa, saraynin belend devari üstige yene bir pehse qoyışayatıbdi. Efendi tohtab, devarzandan soradı:

- Qorğannifi özi hem belend edi-ku, nege be lend kötereyatibsizler?

- Sarayge oğrı tüşmesin, deb.

Bu cevabdan aceblengen Efendi ?

- Taşqarıdan tüşedigen oğnge deseniz toğn-ku, lekin içkeriden çıqadigen oğnge ellik pehse devar hem pisend emes!

Hoca, padişahın sarayının yanından geçiyordu. Baksa ki, sarayın yüksek duvarının üstüne yeni bir sıra duvar örmekteler. Hoca durup, muhafızdan sorar.

-Kalenin kendi de yüksek idi, niçin yükseltiyorsunuz?

- Saraya hırsız girmesin, diye.

Bu cevaba şaşıran Hoca şöyle dedi:

-Dışarıdan girecek hırsıza deseniz doğru, lâkin içeriden çıkacak uğruya elli kat duvar da önemli değil.

PÂDŞÂ VE İP / *PADİŞAH VE İP*

Efendi pâdşâge vezir edi. Pâdşâ nihâyetde ahmaq bolıb, çet ellerden kelgen elçiler, âlimler, seyyahler aldıda olar-bolmas geplerni aytıb, hedeb öz ahmaqhgini aşkâre qıla berer, Efendi dâim undan hicâlet bolıb, unifi geplerini şuvegeni-şuvegen edi. Künlernifi biride Efendi bezâr bolgeniden pâdşâge dedi:

Hoca, padişaha vezir idi. Padişah son derece ahmak olup, yabancı ülkelerden gelen elçiler, âlimler, seyyahlar yanında olur olmaz sözler söyleyip, kendi ahmaklığını ortaya çıkarırdı. Hoca daima bundan utanıp, onun sözlerini örttükçe örtermiş. Günlerin birinde Hoca acizlenip padişaha dedi:

- Bundan keyin birav bilen gepleşeyatgeninizde, ayağıfıızge ip bağlay-de, bir uçını körpece tegiden uşleb turay, tuğrı cevab bersefüz yaki orınli saval teşlesefiiz, tek turaveremen; aynıseniz, ipni este tartıb qoyamen.

Bu gep pâdşâge ma'qul tüşdi. Bir memleketden elçi kelgende huddi şunday qılmdi. Elçi kirib otışışi bilen pâdşâ soradı:

- Qalay, memleketinizde it, müşükler semizmi?

Efendi ipni sekin tartdı, pâdşâ gepden tohtagenden keyin, Efendi elçige bu gepnin "ma'nâsmi" izahley başladi:

- Şâhımiz şunday teglik gepirediler-ki, it, müşüknifi semizliği hakmıfi asayişte ve feravan turmuş keçirişini körsetedi.

Elçi bu gepden Qanaatlenib, pâdşâge ta'zim qıldı. Bum körib pâdşâ Efendige oşqırdi:

- Ahmaq, şunday çuqur gep aytgen bolsam, nege ipni tartdin!

-Bundan sonra biriyle konuştuğunuzda, ayağınıza ip bağlayayım da, bir ucunu minderin altından tutayım, doğru cevap verirseniz veya yerinde soru sorarsanız sakin duruvereyim, yanlış yaparsanız ipi yavaşça çekivereyim.

Bu söz padişaha makul geldi. Bir memleketten elçi geldiğinde aynen öyle yapıldı. Elçi girip oturur oturmaz padişah sordu:

- Nasıl, memleketinizde kediler, köpekler semiz mi?

Hoca ipi yavaşça çekti, padişahın sözü *bittikten sonra hoca elçiye bu sözün "manasını" izah etmeye başladı:*

- Şahımız şöyle buyuruyorlar ki, kedinin semizliği halkın huzur içinde ve rahat hayat geçirişini gösterir.

Elçi bu söze ikna olup, padişaha hürmet etti. Bunu görünce padişah, Hoca'ya bağırdı:

-Ahmak, böyle derin söz *söylemişsem, niçin ipi çektin*[1].

BİRİNCİ AHMAQ / *BİRİNCİ AHMAK*

Efendi pâdşâge vezirlik qılar edi. Künlernin biride uzun saqal, qatma, başıge kette selle öregen bir kişi devange kirib, özinin kimya ilminin danişmendi ekenligini ay tıb, bunday dedi:

- Eğer, şahım icazet berseler, kimya ilminin kuvveti bilen misni altınge aylantirib körsetemen.

Altınlarnifi deregini eşitib közleri çaqnagen pâdşâ buyurdi:

- Memleketdegi hemme mis bu âlimge yığıb be rilsin, unge saray içiden alahide hücre ecretilib, istegeniçe mayişet esbableri bilen te'minlensin!

Pâşânin buyruğı icra qıhndi.

Aradan beş-on kün ötgeç, mezkur âlim pâdşâ huzurige kirdi-de, üç-tört qadaq quyma altmni pâdşâ aldıge qoyıb, arz qıldı:

- Toplangen mislernifi bir qısmini altınge aylantırdim, qalgenlerini altın qılış üçün darılarım tügeb qaldi, eğer şahım icazet berseler, danlarımni alıb kelib, hazineni altın bilen topatsam!

- Üyiflge qança vaqtde barıb kelesen, soradı pâdşâ.

- Memleketim cüde uzaq, eğer şâhâne iltifat qüıb, çapqır at ve dürüstraq yol hereceti bilen te'minleseler, bir ayda barıb kelemen.

Pâdşâ unı yahşi atge mindirib, bir hurcunnin ikki közini altın bilen toldırıb cönetdi.

Ertesige pâdşâ Efendini çaqırtırıb bunday dedi:

-Men yurtımda ahmaqlar barlıgıni eşitib gazablanmakdemen. Ertege hemme ahmaqlarnin royhatıni tüzib, mene keltirin!

Efendi ertesige royhatni keltirib pâdşâge tapşırdi. Royhatnin basıda öz ismini körgen pâdşâ Efendige baqırdi:

Hoca, padişaha vezirlik ediyordu. Günlerin birinde uzun sakallı, zayıf başına büyük sarık sarmış bir kişi divana girip, kendisinin kimya ilminin âlimi olduğunu söyleyip, şöyle dedi:

- Eğer şahım izin verirseniz, kimya ilminin kuv veti ile bakırı altına çevirdiğimi göstereyim.

Altınların değerini işitip gözleri parlayan padişah buyurdu:

-Memleketteki bütün bakırlar bu âlime getirilip verilsin, ona saray içinde özel oda ayrılsın, istediği kadar araç gereç temin edilsin.

Padişah buyruğu yerine getirilir. ' '

" *Aradan beş on gün geçince, bu âlim, padişahın huzuruna girdi ve üç dört kilo kalıp altını padişahın önüne koyup arz etti:*

- Toplanan bakırların bir kısmını altına dön dürdüm, kalanlarını altın etmek için ilaçlarım tükendi. Eğer şahım izin verirseniz, ilaçlarımı alıp gelip, ha zineyi altınla doldursam.

-Evine ne kadar zamanda varıp gelirsin? der padişah.

-Memleketim çok uzak, eğer şahane iltifat edip hızlı at ve yeterli yol harcırahı temin ettirseler, bir ayda vanp gelirim.

Padişah onu iyi ata bindirip, bir heybenin iki gözünü altın ile doldurup yolcu etti.

Ertesi gün padişah, Hoca'yi çağırtıp şöyle dedi:

-Ben, yurdumda ahmakların varlığını işitip sinirlenmekteyim. Sabaha bütün ahmakların listesini yapıp bana getirin.

Hoca, sabahleyin listeyi getirip padişaha verdi. Listenin başında kendi ismini gören padişah, Hoca 'ya bağırdı:

- Nime üçün royhatnin başıge meni yazıb qoydin!

- Bir firibgerge bir hurcun altın bilen arğumaq bergen kişini royhatnifi başıge yazmay, yene qayerge yazış mümkin, deb cevab berdi Efendi.

- Bardi-yu, u âlim darılarım ahb qaytib kelib qalsaçi, unda nime deysen?

- Eğer qaytib kelse, cenâbiniznin ismi şeriflerini öçirib, ornıge unin nâmmi yazıb qoyamen!

" *- Niçin listenin başına beni yazdın.*

- Bir sahtekâra bir heybe altın ile soylu at veren ki şiyi listenin başına yazmayayım da, nereye yazayım, diye cevap verdi Hoca.

- Gitti, ama o âlim ilaçlarını alıp gelirse, o zaman ne diyeceksin?

- Eğer dönüp gelirse, sizin şerefli isminizi silip, ye rine onun ismini yazarım.

YARIMTEYOTAL / *YARIM ÖKSÜRÜK*

Paşşâ Efendini mat qılalmay armanda yürer edi. Nihayet bir küni vezirlerini topleb:

- Kimki Efendini mat qılsa, unge memleketnin yarım hiracini beremen, dedi.

Vezirler üç keçeye üç kündüz kengeşib mat qılış yolini tapışdi, Efendini paşşânın huzurıge çaqınşib:

- Efendi, bizge yanmte yotal kerek bolıb qaldı, hâzır yanmte yotalib beresiz, deyişdi.

Efendi heç oylab otırmasdan desturhandegi halva kesedigen piçaqnı ahb tığıni ağzıge qoydi-yu, ketti yotalib:

- Taqsirler, hahleselerin bu yağıni alinler, hahleselerin u yağıni, dedi.

Padişah, Hoca 'yi mat etme arzusunda idi. Nihayet bir gün vezirlerini toplayıp:

- Kim ki, Hocayı mat etse, ona memleketin yarım haracını veririm, dedi.

Vezirler üç gece üç gündüz istişare edip mat etme yolunu buldular. Hocayı padişahın huzuruna çağırıp:

-Hoca, bize yarım Öksürük lâzım oldu. Şimdi yarım öksürüverseniz, dediler.

Hoca hiç düşünmeden sofradaki helva bıçağını alıp ağzım dayadı ve iyice öksürüp:

-Bağışlayınız, isterseniz bu yanını alınız, isterseniz o yanını, dedi.

HEMMESİHEMYAHŞİ / *HEPSİDEİYİ*

Efendinin qarnı açlıgini bilib paşşâ soradı:

- Palav yahşimi, mantı?

-Yok nersenin yahşi-yamanligini qayaqden bilemen, cevab berdi u.

Paşşâ bekavulini çaqırıb her ikki avqatden buyurdi. Efendi palav bilen mantini yeb bolıb, dedi:

- Palavni yaman deyişge uyalamen, mantini yamanleşge tilim barmaydi. Bu avqatlarnin ikkavi hem acayib. Eğer arqasıdan muzdek şerbet içilse, undan keyin birar fikrge keliş mümkin bolar, dedi.

Paşşâ şerbet hem aldırıb keldi. Efendi şerbetni hem içib bolıb, dedi:

- Palav hem, mantı hem, bunifi ketiden içilgen şerbet hem yahşi!

Hocanın karnının açlığını bilince padişah sordu:

- Pilav mı iyi, mantı mı?

- Olmayan nesnenin iyiliğini kötülüğünü nereden bileyim, dedi.

Padişah aşçıbaşını çağırıp bir iki yemek buyurdu. Hoca pilav ile mantıyı yiyince dedi:

- Pilavı kötü demeye utanırım, mantıyı kötülemeye dilim varmaz. Bu yemeklerin ikisi de güzel. Eğer ar kasından buz gibi şerbet içilse, ondan sonra bir fikre varmak mümkün olur, dedi.

Padişah şerbet de getirtti.

Hoca şerbeti de içtikten sonra dedi:

- Pilav da, mantı da, onun ardından içilen şerbet de güzel.

EFENDİNİN HİSAB DEFTERİ / *HOCANIN HESAP DEFTERİ*

Künlernin biride paşşâ seher hâkimini çaqırıb, ahq-salıqlarr haqıda hisab berisini taleb qıldı. Hâkim hisab-kitab işini çelkeştirib yubargen eken, aççığlangen paşşâ hâkimni hisab defterini yeyişge mecbur qıldı ve unin ornıge Efendini tayinledi.

Aradan köp ötmey Efendini hem hisab defter bilen paşşâ çaqırtırdi. Paşşâ körseki, Efendi yupqa qaşqar petiriden defter qılıb, alıq-sahqlar hisabını unge yazıb hararken. U hayran bolıb Efendiden soradı:

Günlerin birinde padişah, şehrin hakimini çağırıp muhasebe hakkında hesap vermesini istedi. Hakim hesap kitap işini karıştırıp kalmışmış. Sinirlenen padişah hakimi, hesap defterini yemeye mecbur etti ve onun yerine Hoca 'yi tayin etti.

Aradan çok geçmeden Hoca 'yi da hesap def teriyle padişah çağırttı. Padişah görse ki, Hoca ince Kaşgar ekmeğinden defter yapıp, muhasebe kaydını ona yazarmış. O, şaşırıp Hoca 'dan sordu:

- Bu qanday meynebazlik, seherde sene qağaz tapılmadımi?

- Siznin gazabınizden qorqdım, cevab berdi efendi, me'demnin mezesi yoq, evvelgi hâkimdek qağazra hezmqılalmaymen.

-Bu nasıl maskaralık, şehirde sana kâğıt bulunmadı mı?

- Sizin gazabınızdan korktum, dedi Hoca. Midemin tadı yok, evvelki hakim gibi kâğıdı hazmetemem.

EFENDİNİN OĞLI / *HOCANIN OĞLU*

Bir küni paşşâ Efendinin oğlıni huzurıge çaqırdi. Balanın qaddi-qâmeti, qaşi-közi huddi atasınikige ohşar edi. Unin aqlıni hem atasmikige ohşaş-ohşamasligini smaş üçün balage bir tille bergen edi, u pulni sıra almadı.

- Nege tilleni almaysen?

Anamden qorqamen, u begane adamdan pul almagin değen.

- Yaşa, hursend boldı paşşâ, - men anan aytgen begane adam emes, hükmdarin bolamen, ala ber!

- Men paşşâ ekenliginizni bilemen, anam buna beribir işanmaydi-de.

- Nime üçün, heyran boldı paşşâ.

-Eğer paşşâ pul berse, bir tille emes, köpraq berer edi, deydi-de.

Bir gün padişah, Hocanın oğlunu huzuruna çağırdı. Çocuğun boyu poşu, kaşı gözü tıpkı babasınınkine benziyordu. Onun aklının da babasınınkine benzeyip benzemediğini sınamak için çocuğa bir altın vermişti. O, altını kesinlikle almadı.

- Niye altını almıyorsun?

- Annemden korkuyorum, o yabancı adamdan para alma, ,dedi.

- Yaşa -memnun oldu padişah- Ben annenin dediği yabancı adam değil, hükümdarın olurum, alıver.

- Ben padişah olduğunuzu biliyorum, annem buna büsbütün inanmaz.

- Niçin? şaşırdı padişah:

- Eğer padişah para verse bir altın değil, daha çok verirdi, der.

EFENDİ MÜNECCİM / *HOCA - MÜNECCİM*

Paşşâ bir küni Efendiden soradı:

- Saraybap müneccimni isteb heç yerden tapalmayapmen. Siz müneccim bolıb qoya qalmaysızmi?

- Şahım iltifat qılsalar, hatmim ikkelemiz bolar edik.

-Nege endi?

- Çünki, tüşüntire başladi Efendi, men hatmim bilen sözde, işde sıra murasa qılalmaymiz. Men bir hil gepirsem, u teskerisini aytadi. Men "bugün yamğır yağadi" desem, u "yağmaydi" deydi. Mene, uzaq yıllardan beri sineymenki, ya menin yaki unin aytgeni boladı, üçinçisi bolmaydi. Sunin üçün hatmim ikkelemiz müneccim bolsaq, hemme nerse biznin aytgenimizçe boladı.

Padişah bir gün Hoca 'dan sorar:

- Saray müneccimini arayıp hiçbir yerden bu lamıyorum. Siz müneccim olmaz mısınız?

- Şahım lutfetseler, hatunumla ikimiz olur idik.

- Niye?

-Çünkü, izah etmeye başladı Hoca, benimle hatunum sözde, işte asla uyuşamıyoruz. Ben bir türlü söylesem, o tersini söyler. Ben "Bugün yağar" desem, o "yağmaz" der. İşte, uzun yıllardan beri sınıyorum ya onun dediği olur, ya benim dediğim, üçüncüsü olmaz. Bunun için hatunumla ikimiz müneccim olursak, her şey bizim dediğimiz gibi olur.

EFENDİNİNTONI / *HOCANIN GİYSİSİ*

Efendi çerçeb, uzaq yoldan keler edi. Yolda atlik keteyatgen mahalle ellikbaşısige közi tüşib qaldı ve undan iltimas qıldı:

- Tonımni alıb ketmeysizmi?

Meyli, -razı boldı ellikbaşı-, qışlaqqa bargeç uni kimge berib qoyışim kerek?

- Tonımnift özi atdan tüşib, üyni tapıb ketedi.

- Masharabazlikni qoyin, Efendi, heç cehanda ton hem üyini tapıb kete aladımi?

- Ahir, unin içide özimbolamende! dedi Efendi.

Hoca yorgun halde, uzak yoldan geliyordu. Yolda atlı gitmekte olan mahalle bekçisine (ellibaşına) gözü ilişti ve ondan rica etti:

- Giysimi alıp gitmez misin ?

-Olur, dedi ellibaşı köye varınca onu kime vereyim?

- Giysim kendi attan inip, evi bulup gider.

- Alaycılığı bırakın Hoca, hiç dünyada giysi evini bulup gidebilir mi?

- Nihayet, onun içinde ben olacağım da, dedi Hoca.

CENNET KETTEMİ,DOZAH? / *CENNET Mİ BÜYÜK, CEHENNEM Mİ?*

Bir küni paşşâ Efendiden soradı:
Efendi, cennet kettemi, dozah?
- Cennet, dedi Efendi.
- Bunı qanday bilesiz?
- Çünki, cevab berdi Efendi, - yer yüzide baylarge qaragende kembağallar köp.

Bir gün padişah Hoca 'dan sordu:
- Hoca, cennet mi büyük, cehennem mi?
-Cennet, dedi Hoca.
- Bunu nasıl biliyorsunuz?
- Çünkü, dedi Hoca, yeryüzünde zenginlere bakış fakirler çok.

İTİMNİN YAMAN HÜNERİ **BAR** / *İTİMİN KÖTÜ HÜNERİ VAR*

Paşşâ Efendini alıb avge çıqdi-de, quşini maqtayketdi:
- Bu şunday yahşi quşki, toqayge qoyıb yubarıb, felan ilvesinni alıb kel, desen derhal hâzır qıladi. Efendi işanmagen edi, paşşâ quşige: "İkkite qırğavul tutıb çıq!" deb qoyıb yubardi. Araden bir az vaqt ötgeç, quş ikki qırğavulni kötergeniçe qaytıb keldi. Efendi hem öz nevbetide itini maqtay ketdi:
- İtim şunday esliki, boynıge pul bilen qıyıq bağlab, nimeni buyursengiz bir nefes ötmey hâzır qıladi.
Efendinin itini hem sınab körişmaqçi boldılar. Boynıge pul bilen şişe bağlab:
- Tezde yağ alıb, iznge qayt, qırğavul qavuramiz! dedi Efendi.
İtni cönetgeç, bir-ikki saat kütdiler, itden derek bolmadi, qarınleri açıb, âhiri şeherge qaytdiler. Korseler: Efendinin iti saray aldıdegi meydande bir tode itler bilen oynab yürer edi.
- İtimnifi yaman hüneri bar, dedi Efendi hicâletden çıqış üçün, qolıge pul tüşdi degünçe ül fetleri bilen oynab ketedi.

Padişah, Hoca 'yi alıp ava çıktı ve kuşunu övmeye başladı:
- Bu öyle iyi kuş ki, ormana salıp falan av kuşunu al gel, desen hemen hazır eder. Hoca inanmamıştı. Padişah kuşuna: "İki tane sülün yakala" diye salıverdi. Aradan biraz vakit geçince kuş iki sülünü kaptığı gibi geri geldi. Hoca da kendi sırasında itini övmeye başladı:
-İtim öyle akıllı ki, boynuna para ile name bağlayın ne buyursanız bir nefes geçmeden hazır eder.
Hoca'nın itini de denemek istediler. Boynuna para ile şişe bağlayıp:
- Tez yağ alıp, izinin üstüne dön, sülün ka vuracağız, dedi Hoca.
İti gönderince, bir iki saat beklediler, itten haber çıkmadı. Karınları acıkıp, sonunda şehre döndüler. Baksalar ki, Hoca'nın iti sarayın önündeki meydanda bir sürü itle oynaşıyordu.
-İtimin kötü bir hüneri var, dedi Hoca, ayıptan kurtulmak için, eline para geçince dostları ile oynaşır.

MO'CİZE / ***MUCİZE***

Efendi bir şeherge barıb payğamberlik da'vâsini qılgen edi, uni tutıb, seher hâkimige alıb bardiler.
- Kimsen?! soradi hâkim.
- Peyğambermen.
- İsa peyğamberdek mo'cize körsete alasenmi?
- He, bolmasa menge bir ötkir qılıç berin!
- Nime qılasen?
- Başmızni alıb koyıb, yene cayige qoyamen-de, sizni tiriltiremen, cevab berdi Efendi.

Hoca bir şehre varıp, peygamberlik davası gütmüş. Onu tutup, şehir hakimine götürdüler.
- Kimsin, dedi hakim.
- Peygamberim.
-İsa peygamber gibi mucize gösterebilir misin ?
- Evet, bana keskin bir kılıç verin.
-Ne yapacaksı n ?
- Başınızı kesip, sonra tekrar yerine koyacağım ve sizi dirilteceğim, dedi Hoca.

KİMZOR? / *KİM GÜÇLÜ*

Künlernin biride Buhara emiri Efendiden soradı:
- Men küçlimi, Afganistan şâhımi, rast cevab ber!
Efendi oylanıb turıb dedi:
- Yük köteriş bâbıda ikkelenizden hem menin eşeğim zor. Mehnet qıhş sahasıda bolsa, dehkan ve kâsibler zor: biri toydıradı, biri kiyintiredi.

Günlerin birinde Buhara emiri Hoca 'dan sorar: -
Ben mi güçlüyüm, Afganistan şahı mı, doğru cevap ver.
Hoca biraz düşündükten sonra dedi:
- Yük taşımakta ikinizden de benim eşeğim güçlü. Sıkıntı çekme sahasında ise çiftçiler vetüccarlar güçlü: Biri doyurur, biri giydirir.

KEÇİRESEN, EŞEĞİM! / *BAĞIŞLAYIN, EŞEĞİM*

Efendi eşegige köpraq otın yükleb keler edi. Yüki ağır bolgeniden eşek hirelik qılıb, yürmey turıb aldı. Efendi eşeğini sökib, ura başlagen edi, paşşâ körib qalıb, popise qıldı:

- Kiçkine canivarge şunca otın artgenifi yetmey, yene urasenmi?

Efendi eşeğinin kulağıge piçirleb, dedi:

- Keçiresen, eşeğim, şunday uluğ zâtlarden aşnalarin bar ekenligini bilmebmen!

Hoca, eşeğine haddinden fazla odun yüklemiş geliyordu. Yükü ağır olduğundan eşek takatsiz kalıp yürüyemedi. Hoca eşeğine sövüp vurmaya başladı. Padişah görüp azarladı:

- Küçücük hayvana bu kadar odun yüklediğin yet mediği gibi bir de dövüyor musun?

Hoca eşeğin kulağına fısıldayarak dedi:

- Bağışlayın, eşeğim, böyle büyük zatlardan âşinâlarının var olduğunu bilmemişim.

MUNASİBCEVAB / *MÜNASİP CEVAP*

Paşşâ efendige ikki yüzte qoy berib, te'kidledi:

- Şu qoylarnin sanını kemeytirmey qozılatıb, baqıb beresen, süt-qatığı hizmetifige!

Efendi qoylarni haydeb sahrage çıqıb ketdi. Qarasa: paşşâ uni aldab, savhq emes, hemmesige qoçqar bergen eken. Efendi hem qoylami bir çekkeden soyıb yeye berdi. Qoylar tügegeç, paşşânifi mühleti ham tügedi. Efendi üyige qaytıb keldi, amma ordage barmadi.

Gazablangen paşşâ Efendinin üyige yasavul yubargen edi, u: "Efendi tuğıb yatgen eken" değen haberni keltirdi. Tutaqıb ketgen paşşâ Efendinin üyige kelib çaqırgen edi, Efendinin hatmi bunday cevab berdi:

- Efendi tuğıb yatıbdiler, işiniz bolsa aytıb kete qalin, aylaney, özleri heç yerge çıqalmay diler.

- iye, er kişi hem tuğadımi? Bu qanday nama'qulçilik, qıçqırdi paşşâ.

Paşşâge cevaben hatminin yanıda turgen Efendi der edi:

-Taqsirimnin qoçqarlari tuqqanda, men tuğsam aceblenedigen çayı barmı?!

Padişah, Hoca'ya ik iyüz tane koyun verip tembihledi:

- Bu koyunların sayılarını azaltmadan kuzulatıp bakarsan, sütü katığı senin hizmetine.

Hoca sürüp koyunları ovaya çıktı. Baksa ki, padişah onu aldatıp, sağmal değil, hepsini koç vermiş. Hoca da koyunları bir uçtan kesip yemeye başladı? Koyunların tükendiği zaman, padişahın mühleti de tükendi. Hoca evine döndü, ama saraya gitmedi.

Sinirlenen padişah, Hoca 'nın evine asker gönderdi. O, "Hoca, doğum yapmış, yatıyormuş" diye haber getirdi. Şaşıran padişah Hocanın evine varıp çağırmış. Hoca 'nın hanımı şöyle cevap verdi:

- Hoca, doğum yaptı, işiniz varsa, söyleyip gidin, aktarayım. Kendisi hiçbir yere çıkamaz.

- Ya, er kişi de doğurur mu? Bu nasıl akılsızlık! diye bağırdı padişah.

Padişaha cevaben, hanımının yanında duran Hoca der:

-Efendimin koçları doğururken, benim doğurmamın şaşılacak nesi var?

TEŞİKTENGE ***I DELİK PARA***

Efendi tepekel edi, saçını aldırıb bolgeç, sertaraşnin kolıge bitte teşik tenge berib keteyatgen edi, sertaraş:

- Efendi, bu tenge ötmeydi, bütünini berin, dedi.

- Tengenin bütünini başımnin tepesige saç çıqqanıda alasız, dedi Efendi.

Hocanın başının tepesi kel idi. Saçını kestirince, berberin eline bir tane delik para verip gidiyordu. Berber: .'- — Hoca, bu para geçmez, bütününü verin, dedi.

-Paranın bütününü başımın tepesinde saç çıktığında alırsınız, dedi Hoca.

HÖKİZ MENİ ALDİ / *ÖKÜZ BENİ ALDI*

Efendi bazardan hökiz alıb keleyatgen edi, yolyolekey "Efendi, hökizni satıb aldınizmi, qança boldı?" değen savaller yağılıb ketdi. Efendi camdan bezar bolıb, arqannift bir uçini öz boynıge bağlab aidi ve yene bir adam:

- Efendi, hökizni aldınizmi? deb soragen edi, u: - Yoq, birader, hökiz meni aidi, narhimni undan soren, dedi.

Hoca pazardan öküz alıp geliyordu. Yolda "Hoca, öküzü satın aldınız mı, kaça oldu?" sorulan yağdı. Hoca canından bıkıp, urganın bir ucunu kendi boynuna bağladı. Yine bir adam: ı».ı - Hoca, öküzü aldınız mı? diye sormuştu. O:

- Yok, birader, öküz beni aldı. Değerimi ondan sorun, dedi.

MEHMAN / *MİSAriR*

Yaz kültlerinin biride Efendinikige hatminin qarındaşi törtte balasi bilen mehman bolıb keldi. Aradan üç kün ötse hem mehman ketişden ağız açmas edi. Bu arada şoh balalar Efendinin havlısini astin-üstin qıldılar, güllerini yulişdi, pencerelerini sındırişdi, hemme yaqnı iflas qüşdi. Mehman balalardan biri uzun keltek alıb, üzüm, almalarni qaqıb yürgenide, Efendinin oğlı unin qolıdagi keltekni alıb qoydı. Balanifi anası derrav ortage tüşib:

- Menin balalarim, cüde erke ösişgen, qoyifi, oy nasın, üzüm, almalar bolsa, her yılı qıla beredi, dedi.

Efendi mehman balage çurk etalmay, keçqurun semaverge çıqdı. Unin uh tartıb otırgenini körgen bir aşnasi hal soradı:

- Hoş, Efendi, cüde hem teceng körinesiz?

- E, birader, hatmi mnin qarmdaşi kelgen, törtte şoh erke balası bar eken, tavanımdan kirib, miyamden çıqmakda, erteleb hatminiz nanüşteni biznikide qılsa-yu, mehmanni insafge kel tirşe... Kete qalsa!

Erteleb koşnının hatmi nanüştege çıqdı, gepni aylantirib, Efendinin müddeyasini ortage teşledi.

- Heli biz bir-birimiznin diydarimizge toygenimizçe yoq, dedi mehman.

Suhbetge qulaq salıb otırgen Efendi behasdan yığlab yubardi ve dedi:

-Bu dünyada bir-birimiznin diydanmizge toyadigen bolsaq, kıyametde diydar körişmes ekenmiz-de!

Yaz günlerinin birinde Hoca 'ya hanımının kardeşi dört çocuğu ile misafir olup geldi. Aradan üç dört gün geçse de misafir gitmekten hiç bahsetmiyordu. Bu arada yaramaz çocuklar Hoca'nın havlusunun altını üstüne getirdiler. Gülleri yoldular, camları kırdılar, her tarafı talan ettiler. Misafir çocuklardan biri uzun sopa alıp üzümleri, elmaları çırpıştırırken, Hoca'nın oğlu onun elindeki sopayı aldı. Çocuğun annesi hemen ortaya çıkıp:

- Benim çocuklarım, çok erken büyümüşler, bırakın oynasın. Üzümler, elmalar ise her yıl olur, dedi.

Hoca misafir çocuğa gık diyemeyip, gece vakti sofaya çıktı. Onun of çekip oturduğunu gören bir tanıdığı hâlini sorar:

- Hoş, hoca pek çok sinirli görünüyorsun.

- E, birader, hanımımın kardeşi geldi, dört tane ya ramaz şımarık çocuğu varmış. Tepemden girip bey nimden çıkmakta. Sabahleyin hanımınız kahvaltıyı bizde etse de, misafiri insafa getirse gitse[1].

Sabahleyin komşunun hanımı kahvaltıya geldi, lafı dolandırıp Hocanın arzusunu ortaya koydu.

- Şimdi birbirimizin yüzüne doymadık, dedi mi safir.

Sohbete kulak vermekte olan Hoca, birden ağlayıverdi ve dedi:

-Bu dünyada bir birbirimizin yüzüne doyacak olsak, kıyamette yüz yüze görüşmezmişiz.

SAVALGE YARASACEVAB / *SORUYA UYGUN CEVAP*

Efendi eşek oğırlatgenini eşitib, uzaq-yaqından aşna-ağaynileri kelib könil soraşdi. Ularge aş-suv qılış üçün Efendinin eşek narhıdan on hisse artıqraq puli ketdi. Bu hem yetmegenidek, bir ezme aşnasi kelib, Efendige her türü savaller bere başladi.

- Efendi, eşegifüzni bir kişi oğırladımi, köpçilikmi, eşekni minib ketdimi, yetekleb ketdimi? Eşek astaneden on ayağı bilen çıqdimi, çep ayağı bilen çıqdımi?

Efendi unge cevab berdi:

- Yenegi sefer eşek oğırlatadigen bolsam, sizni aytıb kelemen, hemmesini öz köziniz bilen köresiz.

Hoca'nın eşeğini çaldırdığını işitip, uzak yakın eşi dostu gelip gönlünü aldılar. Onlara yiyecek içecek almak için Hoca'nın eşeğinin kıymetinden on misli daha fazla parası gitti- Bu da yetmediği gibi, bir geveze aşinası gelip, Hoca 'ya türlü türlü sorular sormaya başladı.

- Hoca, eşeğinizi bir kişi mi çaldı, grup mu; eşeğe binip mi gitti, yedeğine alıp mı gitti? Eşek kapıdan sağ ayağı ile mi çıktı, sol ayağı ile mi çıktı?

- Tekrar eşek çaldıracak olursam, sizi çağıracağım. Hepsini kendi gözünüzle görürsünüz.

EFENDİ TUĞILDİ-YU,ÖLDİDENLER / *HOCA DOĞDU VE ÖLDÜ DEYİNİZ*

Efendi şeyh bilen qabristanni ziyaret qılıb yürir edi. U qabr taşıge yazılgen bir levhani oqıb heyran qaldı, unda: "Bu şehernin paşşâsi Sultan Abdülmelik ibn Sultan Abdülmutalib cahange meşhur bolıb, üç yaşıda vefat etdi" deb yazılgen eken:

Efendi taaccüblenib şeyhden soradı:

Hoca, şeyh ile mezarlığı ziyaret ediyordu. O, mezar taşına yazılan bir yazıyı okuyunca şaşırdı. Orada: "Bu şehrin padişahı Sultan Abdülmelik İbn Sultan Abdulmutalib cihanda meşhur olup, üç yaşında vefat etti" diye yazılmış.

Hoca şaşkınlık içinde şeyhten sordu:

- Üç yaşıda ölgen bala qanday qıhb cahange meşhur paşşâ boladı?

Şeyh cevab berdi:

- Sultan Abdülmelik yetmiş yıl yaşab şundan faqat üç yılıni hursendçilik bilen ötkezgen ekenler. Şunı umr hisableb, vasiyet qılgenler.

- Eğer şunday bolsa, dedi Efendi, - men ölgenimde qabrimge levha taş qoyıladigen bolsa, unge:" Mulla Nesriddin tuğıldi-yu oşa zamani öldi" deb yazılar eken-de!

- Üç yaşında ölen çocuk nasıl olur da cihanda meş hur pıiü^an olur?

ştun cevap verdi:

-btı itan Abdülmelik yetmiş yıl yaşamış, fakat onun sadece üç yılını huzurlu geçirmiş. Bunu ömür sayıp vasiyet etmişler.

- Eğer böyle ise, dedi Hoca, ben öldüğümde mezar tasıma yazı yazılırsa, ona: "Molla Nasreddin doğdu ve o an öldü" diye yazılır.

OĞIRÜKKE KİRDİM DEYEYMİ BOLMAS A? / *HIRSIZLIĞA GİRDİM Mİ DİYEYİM YOKSA*

Efendi sevet köterib bir baqqa oğırlikke kirdi, her hil üzümler bilen sevetini tolatıb turgende, bağban kelib yaqasıdan boğdı:

- Nege baqqa kirdin?!

Efendi undan belendrak keldi:

- Bolmasa nege hatınifige kavuş alıb bermedin?

- İye, alı dese, beli deydi-ye, bu adam. Hatınımnin kavuşi bilen senin nime işin bar?

- Qızı adam ekensen, gepni kevlesen, gep çıqadı, oğırlikke kirdim deymi bolmasa!..

Hoca bir sepet alıp, bir bağa hırsızlığa girdi. Türlü türlü üzümler ile sepeti doldururken, bağcı gelip yakasını topladı:

- Niçin bağa girdin?

Hoca ondan daha üste çıktı.

- Söyle niçin hanımına ayakkabı almadın?

- Hey, ali dese, balı der bu adam. Hanımımın ayak kabısı ile senin ne işin var?

-İlginç adammışsın, lafın peşine düşsen laf çıkar. Hırsızlığa girdim mi diyeyim yoksa!..

MUÇEL / *BURÇ*

Efendiden birav soradı:

- Efendi, muçeliniz nime, nece yaşge kirdiniz?

- Muçelim ecder, ellikke kirdim.

- Muçelnin ilan bolışini eşitib yürerdimu, ecder bolışini şu yaşge kirib, endi sizden eşitişim.

Efendi tüşüntirib berdi:

· Yaşligimde anam rahmatlik, senin muçelin ilan, değen ediler. Hâzır ellikke kirdim, ellik yıl içide her qanday ilan hem ecder bolıb ketedi-de.

Hoca'dan biri sordu:

- Hoca, burcunuz ne, bu yaşa girdin?

- Burcum ejder, elliye girdim.

- Burcun yılan olmasını işitirdim. Ejder olduğunu bu yaşa girdim, şimdi sizden işittim.

Hoca izah etmeye başladı:

- Gençliğimde annem rahmetli, senin burcunyılan demişti. Şimdi elliye girdim. Elli yıl içinde bütün yılanlar da ejder olup gider.

ŞORIİKER / *BAHTSIZ ER*

Efendinin hatmi ölib, bir tul hatmge üylendi. Bu hatın bolar-bolmasge cencel köterer:

- Ölgen erim undaq edi, bundaq edi, deb yığlar edi. Efendi bir küni undan belendrak avaz çıqanb yığladı. Hatın heyran bolıb soradı:

- Men-ku ölgen erimni esleb yığlayapmen, siz nege yığlaysiz?

Efendi pıq-pıq yığlab turıb cevab berdi:

- Eğer oşa şorlik erin ölmegende, sen tul qalmagen bolar edingu, men senge üylenmegen bolar edim...

Hocanın hanımı ölünce, bir dul hanımla evlendi. Bu hanım olur olmaz kavga çıkarır:

-Ölen erim şöyle idi, böyle idi, deyip ağlar idi. Hoca bir gün ondan daha yüksek sesle ağladı. Hanım şaşırıp sorar:

- Ben ölen erimi hatırlayıp ağlıyorum, siz neye ağlıyorsunuz?

Hoca pik pik ağlayarak cevap verdi:

-Eğer o bahtsız erin ölmeseydi, sen dul kalmayacaktın, ben deseninle evlenmeyecektim...

EGESİZATKEREK / ***SAHİPSİZ AT GEREK***

Efendi kervansarayge at bağlagen edi, köp atlar qataride öz atini tapalmay qaldı. U qolige kemanni alıb qıçqırdı:

Hoca, kervansaraya at bağlamıştı. Birçok at arasında kendi atını tanıyamadı. O eline yayı alıp bağırdı:

- Müsülmanlar, her kiin öz atmi minsin, igesiz qalgen atni hâzır atıb, goştiden dari teyyarleymen!

Hemme öz atini yeçib alıb mindi, sarayde faqat Efendinin atı qaldı, halas. Öz atinin yalğız turgenini körgen Efendi tamb barıb minib aldı. Adamlardan birisoradı:

- Egesiz atnı atamen değen ediniz, atmay minib aldıniz-ku?

Oşanday demesem, atımni tapalmas edim-de, cevab berdi Efendi.

-Müslümanlar, herkes kendi atına binsin. Sahipsiz kalan atı kesip, etinden ilaç hazırlayacağım. Herkes kendi atını çözüp bindi. Kervansarayda sadece Hoca'nın atı kaldı. Kendi atının yalnız kaldığını gören Hoca, tanıyıp atına bindi. Adamlardan sordu:

- Sahipsiz atı keseceğim demiştiniz, kesmeyip üs tüne bindiniz.

- Öyle demesen, atımı bulamazdım, dedi Hoca.

NERİGİEŞİKDEN... / *ÖTEKİ EŞEKTEN*

Efendi bemehelde üyige mehman başlab kelgen edi, hatıni urışib berdi:

- Üyde heç nerse yoq-ku, mehman başlab ke leşiz!

Unday bolsa, dedi Efendi, mehman köçede turıbdi, çıqıb Efendi yok deye qal!

Efendinin hatıni yolekke çıqib, eşik arqasıdan:

- Huş kelibsiz, mehman, üyge kirin desem, Efendi yoqlar, endi barlarıda başqa kelersiz, dedi.

Mehman oşqırdi:

- Qanaqa bema'ni hatmsiz! Hâzır hâlü cânımge qoymay alıb keldiler-ku. Hâzır köz aldımda üyge kirib ketdiler!

Efendi qulaq salıb turgen edi, eşikke yaqınraq barıb, dedi:

- Efendinin eşiği bitte deb senge kim aytgen edi, nerigi eşikden çıqıb ketgendir-de!

Hoca bir zaman evine misafir getirmişti, hanımı kavga çıkardı:

- Evde hiçbir şey yok, misafir getiriyorsun.

Öyleyse dedi Hoca, misafir sokakta bekliyor, çıkıp Hoca evde yok de.

Hoca 'tun hanımı koridora çıkıp, kapı arkasından:

- Hoş geldiniz misafir, eve girin desem, Hoca yok. Var olduğunda başka zaman gelirsiniz, dedi.

Misafir kızdı:

- Nasıl akılsız hanımsınız. Şimdi benimle geldi ve gözümün önünde eve girdi.

Hoca kulak kabartmakta idi. Kapıya iyice yaklaşıp

-Hoca'ın kapısı bir tane diye sana kini söyledi. Öteki kapıdan çıkıp gitmiştir belki.

ENDİARMANIMYOQ / *ŞİMDİ ARZUM YOK*

Efendinin bir şâhdar hökizi bolar edi, unin şâhıge minisini köpden beri arzu qılardı. Bir küni u köçeden kelib qarasa, hökiz âftabde uhleb yatıbdi. Efendi kelib unin şâhıge mingen heman, hökiz birden başini silteb, Efendini ulaqtırıb yubardi. Efendi yıqılıb, huşiden ketdi. Hatıni yüzige suv sepib, Efendini huşige kel tirdi.

- Cinni boldıfıızmi, hökiznifi şâhıge hem minedimi kişi? dedi u.

- Ay, nadan, dedi Efendi, - dünyada her bir ki şinin bir arzusı boladı, şu arzusıge yetse, ölse armani yoq. Menin hem armanim hökiznin şâhıge miniş edi, endi armanim yoq.

Hoca'nın bir boynuzlu öküzü var idi. Onun boynuzuna binmeyi çoktan beri arzu ederdi. Bir gün o sokaktan gelince baksa ki, öküz güneşte uyukluyordu. Hoca gelip onun boynuzuna bindiği zaman, öküz birden başını sallayıp, hocayı fırlattı. Hoca düşüp kendinden geçti. Hanımı yüzüne su serpip, Hoca'yı kendine getirdi:

- Cinni mi oldunuz, öküzün boynuna kişi biner mi? dedi o.

- Ey akılsız, dedi Hoca, dünyada herkesin bir arzusu olur, bu arzusuna yetse, ölse de gam yemez. Benim de arzum, öküzün boynuzuna binmekti, şimdi arzum yok.

İTBOLIŞGEHEMBİRQARIÇDÜMKEREK / ***İT OLMAK İÇİN DE BİR KARIŞ KUYRUK GEREK***

Efendi qâzılik qıhb turgenide bir adamni badring oğırleşde aybleb, keltirdiler.

- Toğrısmi ayt! Sen şu adamnin palıziden badring oğırledinmi?

-Yoq, taqsir, badring oğırleş u yaqde tursm, palıznin yaqınıdan hem ötgenim yoq.

Hoca, kadılık yaparken bir adamı kavun hırsızlığından suçlu yakalayıp getirdiler.

-Doğrusunu söyle. Sen bu adamın bahçesinden kavun çaldın mı ?

- Yok, kavun çalmak surda dursun, bahçenin yakınından bile geçmedim.

- Oğırladi taqsir, oğırladi, deyişdi güvahler, - biz öz közimiz bilen kördik.
- Hoş, endi nime deysen?
- Eğer algen bolsam, it bolıb ketey! deb qarğana başladi heliği günahkâr.
- E qoysan-çi, safsatani! İt bohş asan ekenmi?! it bolışge hem bir qarıç düm kerek, dedi Efendi.

- Çaldı elbette, çaldı, dedi şahitler, biz gözümüzle gördük.
- Peki, şimdi ne diyeceksin?
- Eğer almış isem, it olayım, diye tahkire başladı suçlu.
- Ee, bırak safsatayı. İt olmak kolay mı ki? İt olmak için de bir karış kuyruk gerek, dedi Hoca.

ÇAQ-A, ARMANIN QALMASIN / *SOK D A, ARZUN KALMASIN*

Efendi eski devar yanıdan öteyatgen edi, arılar uni talab qaldı. Efendi qançalik qaçıb, arılarni haydase, ular şunçalik yapışar ediler. Ahiri aççığlanıb yahtegini yeçdi-de, arı üyege yaqmbanb, dedi:
- Çaq-a, pederinge lâ'net, armanin kalmasın!

Hoca eski bir duvarın yanından geçiyordu, arılar onu soktu. Hoca, ne kadar kaçıp arılan kovalasa, arılar o kadar yapışıyordu. Sonunda sinirlenip yeleğini açarak, arı kovanına yaklaşıp dedi:
- Sok be, atana lanet, arzun kalmasın!

HÜDÂBİRESREDİ / *HÜDAESİRGEDİ*

Efendi bir küni eşeğini yoqatıb, nuqul hüdâge şükür deye berdi. Aşnalari bu gepnin sebebige tüşünmesden soradılar:
- Efendi, eşek yoqatgen adam hem şükür qıladımi?
- Nege şükür qılmayin, hüdâ bir esredi-ku: eğer eşek üstide bolgenimde, özim hem yoqalib qalar edim.

Hoca bir gün eşeğini kaybedince, Allah'a sonsuz şükür dedi. Tanıdıkları bu lafın sebebini anlamadan sordular:
- Hoca, eşeğini kaybeden adam da şükreder mi?
-Niye şükretmeyeyim, Allah esirgedi. Eğer eşek üstünde olsaydım, ben de kaybolup giderdim.

GÖDEKLERNİNDUASI / *TIFILLARIN DUASI*

Efendi köçede otırgen edi, mektebnift damlesi balalarni alıb ötib qaldı.
- Balalarni qayaqqa alıb ketyapsiz, damle, soradı Efendi.
- Hüdâden yamğır sorageni, balalarnin duası icabet boladı.
- Gödeklernifi duası icabet bolsa, dedi Efendi, - birarte mektebde damle tirik qalmas edi. '«fisiKnoy

Hoca, sokakta oturmuştu, mektebin mollası çocukları alıp geçiyordu:
- Çocukları nereye götürüyorsun molla, dedi Hoca.
-Allah'tan yağmur istemek için, çocukların duası kabul olur.
- Tıfılların duası kabul olsaydı, mektepte bir tane molla kalmazdı, dedi Hoca.

CİNNİGECEVAB / *DELİYE CEVAP*

Bir cinni köçenin ortasıge tüşib alıb adamlarge: "hemmen bir tamange yüresen" deb herheşe qıla berdi. Unge heç kim gep uqdıralmadi. Efendini tapıb kelişdi. Efendi cinninin qulağıge:
- Dünya kette qayıq, hemme adam bir tamange yürse, ağdarılıb ketedi, dedi. Cinni derrav tiyildi.

Bir deli sokağın ortasında durup adamlara: "Hepiniz bir tarafa yürüyün" diye zorluyordu. Ona hiç kimse laf anlatamadı. Hoca 'yi bulup geldiler. Hoca, delinin kulağına:
- Dünya büyük bir kayık. Bütün adamlar bir tarafa giderse alt üst olur, dedi. Deli hemen yatıştı.

EY, NADAN! / *EY AKILSIZ*

Efendi zığıryağı alış üçün kâse köterib bazarge bardı, yağfuruşden bir tengelik yağ soradı. Yağfuruş bir tengelik yağnı kâsege quygen edi, kâse tolıb, piçe artıb qaldı.
- Qalgenini nime qılamız, soradı yağfuruş.
- Arqasıge quy, deb kâseni ağdanb edi, içidegi yağ tökilib ketdi. Efendi bundan behaber kâseni kö terib üyige ketdi. Üyige kirişi bilen qazannı qızıtıb turgen hatmi qıçqırdı:

Hoca, susam yağı olmak için kâse alıp pazara gitti. Yağ satıcısından bir liralık yağ istedi. Satıcı bir liralık yağı kâseye koydu. Kâse dolunca, biraz arttı.
- Kalanını ne yapacağız? dedi satıcı.
- Arkasına koy, deyip kâseyi çevirdi. İçindeki yağ dökülüp gitti. Hoca bundan habersiz kâseyi alıp eve gitti. Eve girer girmez kazanı ısıtan hanımı bağırdı:

- Şu yağnı aidiniz, halasmi?
- E, nadan, köp qıçqırma. Bu yağıda hem bar! dedi-de, kâseni ağdargen edi, qalgen yağnı hem tökib yubardi.

- Yağı aldınız mı, tamam mı?

- Ey akılsız, çok bağırma. Bu tarafında da var, dedi ve kâseyi çevirdi, kalan yağı da döktü.

BUZAQNİNARABÇASİ / ***BUZAĞININ ARAPÇA'SI***

Efendi medresede Arabça oqır edi. Damlesi bir küni uni imtihan qılmakçi bolıb soradı:
- Efendi, Arablar buzaqni nime deydi?
- Arablarr buzaq sığır bolgünçe sabr qıladılar, sığır bolgandan keyin "baqar" deydiler, deb cevab berdi.

Hoca, medresede Arapça okuyordu. Mollası bir gün onu imtihan etmek isteyip sordu:
- Hoca, Araplar buzağıya ne der?
- Araplar, buzağı sığır oluncaya kadar sabrederler, sığır olduktan sonra "bakar" derler, diye cevap verdi.

ŞORVASINİNŞORVASI / ***ÇORBANIN ÇORBASI***

Efendinin avçi aşnalariden biri quyan keltirdi. Efendi hursend bolıb uni bir keçe mehman qıldı.

Aradan bir hafta ötgeç, oşa avçi yene kelib Efendinin eşiğini taqıllatdı. Efendi uni bu sefer hem mehman qılıb cönetdi.

Aradan bir hafta ötgeç, bir kişi Efendige mehman bolıb keldi. Efendi undan: "Siz kim bolasız?" deb soragen edi: "Oşa quyan keltirgen aşnaniznifi aşnası bolamen" dedi. Efendi: "Cüde yahşi" deb uni hem şorva bilen mehman qıhb cönetdi.

Yene bir hafta ötgeç, Efendinin eşiğini yene bir adam çaqırıb keldi. Efendi unin kimliğini soragen edi, u hem "Quyan keltirgen aşnaniznin aşnasmin aşnası bolamen", deb cevab berdi. Efendi: "Unday bolsa cüde yahşi kelibsiz", deb uni hem izzet-ikram bilen kütib aldı, üyge ötkezib qoyıb kette bir tavaq yavğan şorva alıb çıqdı. Kelgen mehman heyran bolıb:
- Bu qanday taam, dedi,
- Oşa aşnafiiz keltirgen quyannin şorvasının şorvasının şorvası, deb cevab berdi Efendi.

Hoca'nın avcı tanıdıklarından biri tavşan getirdi. Hoca memnun olup, onu bir gece misafir etti.

Aradan bir hafta geçince, o ava yine gelip Hoca'nın kapısını tıklattı. Hoca, onu bu seferde misafir edip gönderdi.

Aradan bir hafta geçince, bir kişi Hoca'ya misafir geldi. Hoca, ona "Siz kimsiniz? " diye sordu. "Su tavşan getiren tanıdığınızın tanıdığı olurum" dedi. Hoca: "Çok güzel" deyip onu da çorba ile ağırlayıp gönderdi.

Yine bir hafta geçince, Hoca 'mn kapısını bir adam daha çaldı. Hoca, onun kim olduğunu sordu. O da, "Tavşan getiren tanıdığınızın tanıdığının tanıdığı olurum" diye cevap verdi. Hoca: "Öyle ise hoş geldiniz" deyip onu da hürmetle bekletti, eve girip bir tabak yavan çorba alıp çıktı. Gelen misafir şaşırıp:

- Bu nasıl yiyecek, dedi.

-O tanıdığınızın getirdiği tavşanın çorbasının çorbasının çorbası! diye cevap verdi Hoca.

EŞEKNiNSÖZİ / *EŞEĞİN **SÖZÜ***

Efendiden bir kişi eşek sorab keldi. Efendi unge:
- Eşeğim üyimde emes, deb cevab bergen edi, birden eşeği hengreb yubardi. Eşek sorab kelgen kişi hafa bolıb:
- Efendi, nege yalğan gepiresiz, eşeğiniz üyde ekenku, dedi.
- Ey, nadan, dedi Efendi, eşeknin sözige işanasen-u, appaq saqalim bilen menin sözimge işanmaysenmi?!

Hoca 'dan bir kişi eşek istedi. Hoca ona:
Eşeğim evde değil, diye cevap verdi. Aniden eşeği anırmaya başladı. Eşek istemeye gelen adam bozulup:
- Hoca, niye yalan konuşuyorsunuz, eşeğiniz evde imiş ya, dedi.
- Ey akılsız, eşeğin sözüne inanırsın da, apak sa kalım ile benim sözüme inanmazsın, dedi Hoca.

ÖLMEYQALSEN...

Efendinin hatmi cencelkeş edi, u bir küni kesel bolıb, yatıb qaldı. U Efendige vasiyet qılgeç:
- Men ölib qalsam, nime qılar ekensiz -e, dedi.
- Ölmey qalsen nime qılar ekenmen-e, dedi yığlamsireb Efendi.

ÖLMEZ İSEN...

Hoca'nın hanımı geçimsiz idi. O, bir gün hasta olup, yatakaldı. Hanımı, Hoca'ya vasiyet ederek:
- Ben ölürsem, senin hâlin ne olur acaba? dedi.
- Ölmez isen, ne olur acaba? dedi gözleri dolarak Hoca.

DÂD, QAYSIBİRİNNİ ALAMEN / MEDET, *HANGİ BİRİNİ **ALIRIM***

Hatmi vefat qılgende Efendi havlini aylanib yürib yığlar edi:

-Dâd, endi kimni hatm qüamen!

Bu sözni cüde köp tekrarlageniden uyalıb, qayınsinlisi keldi-de, qulağige:

-Paççа, unday deb yığlamen, ayb boladı, eğer yurtu elden sizge hatm tapılmasa, men tegermen, dedi. Efendi yene dâdley berdi:

-Dâd, endi men kimni hatm qıhb alamen!

Bir beve qoşnısi bar edi, u Efendini sekin bir çekkege çaqırıb:

-Efendi, köp küyinmefi, eğer münasib hatm tapalmasengiz, men tegermen, dedi. Efendi yene belendrak feryad köterdi:

-Vaydâd, qaysı birinni alamen!

Hanımı öldükten sonra Hoca, avluyu dolanıp ağlar idi:

- Medet, şimdi kimi hanım ederim!

Bu sözü *pek çok tekrarlamasından utanç duyan baldızı geldi ve kulağına:*

- Enişte öyle söyleyip ağlamayın, ayıp olur. Eğer yurttan elden size hanım bulunmazsa, ben varırım, dedi. Hoca yine feryat ediverdi.

- Medet, şimdi ben kimi hanım alırım!

Bir dul komşusu var idi. O, Hocayı sakin bir kenara çekip:

- Efendi, çok yanmayın, eğer münasip hanım bulamazsanız, ben varırım, dedi. Hoca daha çok feryat etti:

- Eyvah, hangi birini alırım!

TİRİKLİGİMDEKEÇİB ÖTER EDİM / *DİRİLİĞİMDE GEÇİP GİDERDİM*

Efendi bir küni hatınıdan soradı,

Ölimnift qanday belgileri boladı?

- Adamnin rengi-tüsi aqanb, bedeni muzleb qaladı, dedi hatıra.

Efendi kahratan qış küni otın tergeni çıqqan edi, savuqnin zorıdan muzlay başladı. U "ölgen bolsam kerek" deb, özini üzele teşleb yatıb aidi. Başqa otınçiler kelib, Efendini üyige alıb cönediler. Yolda üçregen enharnin köprigi yoq eken. Otınçilerden biri:

- Yağaç kesib, köprik salıb ötemizmi yaki başqa yoldan aylanib ketemizmi, deb maslahat saldı şereklerige. Ular heyran bolıb turişgen edi, Efendi başını köterib:

- Men tirik vaqtimde hemişe anavi yerden keçib öter edim, dedi.

Hoca bir gün hanımından sorar:

- Ölümün nasıl belirtileri olur?

- Adamın rengi ağanp, bedeni buz gibi olur, dedi hanımı.

Hoca şiddetli bir kış günü odun toplamaya çıkmıştı. Soğuğun şiddetinden üşümeye başladı. O "Ölmüş olmalıyım" diye, uzanıp yattı. Başka oduncular gelip, Hoca'yı evine alıp götürdüler. Yolda rastladıkları nehrin köprüsü yoktu. Oduncuardan biri:

- Ağaç kesip, köprü yapıp geçelim mi, yoksa başka yoldan dolanıp gidelim mi? diye sordu arkadaşlarına. Onlar kararsızlık içindeydi. Hoca başını kaldırıp:

- Ben sağ iken her zaman şuradan geçip giderdim, dedi.

BİZİM ELLER / *BİZİM ELLER*

Efendinin mehmani ab-taamdan keyin, yatar peytde taqçada turgen üzümni körib, nefsi hekkelek atdı. Efendige qarab, üzümge işare qılıb aytdı:

- Bizim eller-bizim eller,

Yatar vaqti üzüm yerler.

Efendi mehmannift işi zarurligini ve nânüşte

kılmay bervaqt turıb ketişini biler edi, sunin üçün cevab berdi:

- Biznin elde bunday emes,

Alıb qoyıb, erte yerler.

Hoca'nın misafiri yeme içmeden sonra, yatılacağı zaman terekte duran üzümü görünce canı çekti. Hoca'ya bakıp, üzümü işaret ederek dedi:

- Bizim eller, bizim eller,

Yatarken üzüm yerler.

Hoca, misafirin işinin adiliğini ve kahvaltı yapmadan önce kalkıp gideceğini biliyordu, onun için cevap Verdi:

- Bizim elde öyle değil,

Alıp koyup, sabah yerler.

OĞLIMYÂDIMGETÜŞDİ / *OĞLUM AKLIMA DÜŞTÜ*

Efendi bilen çendişgeni meşhur bir lâfçi kelib, uni çaqırdı. Efendi üyiden çıqıb soradı:

- Men bilen çendişemen deysen, yasin neçede?

Hoca ile atışması meşhur olan bir hazırcevap kişi gelip, onu çağırdı. Hoca evinden çıkıp sordu:

- Benimle atışayım diyorsun, yaşın kaç?

- Âdem atadan yetti muçel kettemen, cevab berdi lâfçi. Bu cevabden Efendi höngreb yığlay baş ladı.

- Nege bunçelik tolıb yığlayapsiz?

- Sen tuğılgen yılı menin bir üylik-caylik oğlım ölgen edi, şu esimge tüşib ketdi, dedi Efendi.

-Adem atadan yedi burç büyüğüm, dedi ha zırcevap kişi. Bu cevap üzerine Hoca, hüngür hüngür ağlamaya başladı:

- Niye böyle fena ağlıyorsunuz?

- Senin doğduğun yıl, benim evli barklı bir oğlum ölmüştü. O, aklıma düştü, dedi Hoca.

YALĞANTAPILMEGENDE / *YALAN BULUNMAYINCA*

Efendidensoradılar:

Siz hem rast gepirgenmisiz?

-He.

- Qaçan ve qayerde?

- Yalğançiler arasıda yalğan tapılmay qalgende.

Hoca 'dan sordular:

- Siz de doğru konuşur musunuz?

-Evet.

- Ne zaman ve nerede?

- Yalancılar arasında yalan bulunmayınca.

EFENDİ VE EŞ AN / *HOCA VE ŞEYH*

Efendi içkilik camdan tekkemden insafge kelib, "tevbe qıldim, endi içmeymen", deb eşange qol berdi. Lekin aradan üç-tört kün ötgeç, üyige gırt mest bohb keldi. Bu haini körgen hatmi urışıb:

- Pirge qol bergeniniz qanı-yu, yene içgeniniz nimesi, dedi.

- Hafa bolma hatm, deb cevab berdi Efendi, - bu gel eşannifi özi bilen birge içdik.

Hoca sarhoşluk canına tak edince insafa gelip "Tövbe ettim, artık içmeyeceğim " diye şeyhe tâbi oldu. Lâkin, aradan üç dört gün geçince evine körkütük sarhoş geldi. Bu hâlini gören hanımı döğünüp:

- Pire tabi olduğunuz hani, tekrar içmeniz de ne, dedi.

- Üzülme hanım, bu sefer şeyhin, kendisi ile bir likte içtik, diye cevap verdi Hoca.

BAZARKÜNİKELDEMEBSEN-DE! / *PAZAR GÜNÜ GEL DEMEMİŞSİN*

Efendi keçqurun üyige kelgen edi, hatmi dedi:

- Felançi baydan qarzıfiiz bar eken, u qıstab kel gen edi, "Pul toplay algenimiz yoq, bir yıldan keyin kelin" dedim, yahşi cevab qılıbmenmi?

- Bazar küni kelin demebsen-de!

- Nege endi, indinge bazar-ku?

- E, nadan, hazardan köpi barmi?

Hoca, gece vakti evine gelmişti, hanımı dedi: -

Falanca zengine borcunuz varmış. O istemeye gelmişti. "Para biriktiremedik, bir yıldan sonra gelin" dedim, iyi cevap vermişim mi?

- Pazar günü gelin dememişsin ya!

- Niye şimdi, önümüzdeki pazar olsun?

- Ey akılsız, pazardan daha çoğu var mı?

İKKİTENGEQOŞIB BERİN? / *İKİ LİRA DAHA VERİN*

Üyige oğrı kirgenini bilib, Efendi kigiznin arasıge berkinib aldı. Oğrı başqa buyumlar qataride kigizni hem köterib, toğrı bazarge bardi.

- Kigiz nece pul? soradı bir heridar.

- Beş tenge berin.

- Üç tenge beremen, sevdaleşdi heridar.

Efendi kigiz arasıda turıb avaz qıldı:

- İkki tenge qoşıb bereverin, içide men hem bar!

Evine harsız girdiğini görünce Hoca, keçenin arasına saklandı. Hırsız başka eşyalarla birlikte keçeyi de kaldırıp doğru pazara gitti.

- Keçe kaç para? diye sordu bir tüccar.

- Beş lira verin.

- Üç lira veririm, diye pazarlık etti tüccar.

Hoca keçenin arasından seslendi:

- İki lira daha veriverin, içinde ben de varım!

ÖLİMDENQUTULİŞ / *ÖLÜMDEN KURTULUŞ*

Efendini paşşâ ölimge hükm qıldı. Bu haberni eşitib Efendi qaçgen edi, paşşânin yasavullari quvlay başladı. Qaçıb keteyatgen Efendi qoy haydeb keleyatgen bayge yolıqıb qaldı.

- He, Efendi, it quvgan saqavdek munça yüğüresiz? soradı bay.

Hoca 'yi padişah ölümle cezalandırdı. Bu haberi işitince Hoca, kaçmıştı. Padişahın askerleri kovalamaya başladı. Kaçarken Hoca, koyun sürmekte olan bir zengine rastladı.

-Hey Hoca, it kovalayan Tat gibi böyle koşturuyorsun? dedi zengin.

- Adamlar toplanib meni ölgen paşşânifi orrage paşşâ qılışmaqçi, şundan qaçıb keteyapmen.

- Paşşâ köteremen deyişse hem qaçadimi, e tentek?

- Menin ornımge paşşâ bolasızmi?

- Qanday qılıb? Qızıqdi bay.

- Cüde asan. Kiyimlerimizni almaştiremiz, quvib keteyatgenler bilmey sizni paşşâ köteredilerde, keyin indemey qalaverediler.

Bay bu teklifge razı bolıb, kiyimlerini almaştirgen zehati yasavullar yetib kelib bayni tutdiler-de, deryage teşleb yubardiler.

Ertesige Efendi qoşiqni veng qoyib paşşâ ordasi aldıdan ötdi. Buni körgen paşşâ gazablenib qıçqırdi:

- Keçe öldirdik değen edilerin, bu behaya tirik yüribdi, şu bugunaq tutıb öldirilsin!

Efendini uşlediler-de, qapge salıb deryage aqızmaqçi boldılar. Uni köterib keter ediler, qap içidegi Efendi Hüdâge iltica qıla başladi:

- E, Hüdâ, men öleyapmen, üyimdegi örik tegige kömilgen bir hum tilleni beve-beçarelerge özin bolıb ber!

Bu gepni eşitgen serbazlar qapnı yolda qaldırışib, Efendinin üyige çapdılar. Şu peytde imam eşek minib kelib qaldı ve soradı:

- He, Efendi, nimege qapge kirib aldingiz?

- Bir saat qap içide yatsam, pâdşâ min tille bermaqçi bölgen'edi, cevab berdi Efendi.

Tillenifi deregini eşitib, imamnin közleri qımdan çıqay dedi ve Efendige yalına başladı:

- Mulla Nesriddin, siz derviş adamsiz, pulnin nime keregi bar, men sizge yüz tenge beremen, ornınizni mene berin. Sevab boladı.

- Hayr, taqsir, siz üçün razı boldım.

Efendi imamnin yüz tengesini alıb, özini qapge saldı-da, heyt deb kete berdi.

Efendinin havlısini başdan-ayaq çapıb heç nerse tapalmagen serbazlar gazablenib keldiler-de, qapdegi imamni urib-urib deryage teşleb yubardiler.

Ertesige Efendi imamnin eşeğini minib, aşulesini veng qoyıb yene pâdşâ ordasıden ötib ketdi. Buni körgen pâdşâ a'yanlarge qarab:

- Buni heç öldirib bolmas eken, dedi.

-Adamlar toplanıp beni ölen padişahın yerine padişah etmek istiyorlar, ondan dolayı kaçıyorum.

- Padişah edelim diyorlarsa kaçılır mı, ey ahmak?

- Benim yerime padişah olur musunuz?

- Nasıl olur? meraklandı zengin.

-Çok kolay. Giyimlerimizi değiştireceğiz, kovalamakta olanlar bilmeden sizi padişah ederler, sonra da ses *çıkaramazlar.*

Zengin bu teklife razı olup, giyimleri tam değiştirdiğinde askerler yetişip zengini yakaladılar ve ırmağa attılar.

Ertesi gün Hoca bağırarak türkü söyleyip padişahın sarayının önünden geçti. Bunu gören padişah sinirlenip bağırdı:

- Gece öldürdük dediler, bu hayasız canlı yürüyor, hemen bugün tutup öldürün.

Hoca'yı yakaladılar ve çuvala koyup ırmağa atmak istediler. Onu kaldırmışlardı, çuval içinde Hoca, Allah'a yalvarmaya başladı:

-Ey Allah'ım, ben ölüyorum, evimdeki eriğin dibinde gömülü bir küp altını muhtaçlara sen bölüştür.

Bu sözü işiten cellatlar çuvalı yolda bırakıp, Hocanın evine koştular. O sırada imam eşekle geliyordu, sordu:

- Hey Hoca, niçin çuvala girdiniz ?

- Bir saat çuval içinde kalsam, padişah bin altın ve recek, diye cevap verdi Hoca.

Altının haberini işitince, imamın gözleri yerinden çıkayazdı ve Hoca 'ya yalvarmaya başladı.

-Molla Nasreddin, siz derviş adamsınız, paranın ne gereği var. Ben size yüz lira vereyim, yerinizi bana verin, sevap olur.

- Haydi olsun, sizin için razı oldum.

Hoca, imamın yüz lirasını alıp, onu çuvala koydu ve pır deyip gidiverdi.

Hoca'nın avlusunu baştan ayağa arayıp hiçbir şey bulamayan cellatlar kızarak geldiler ve çuvaldaki imama vura vura nehre fırlattılar.

Ertesi gün Hoca, imamın eşeğine binip, türkü çağırarak yine padişahın sarayının önünden geçip gitti. Bunu gören padişah erkânına bakarak:

- Bunu hiç öldüremezmişiz, dedi.